

مدیریت شهری

شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱

No.30 Autumn & Winter

۳۰۷-۳۱۹

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۱/۶/۲۱

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۲/۱۱

بازنگری راهبردی حوزه خدمات شهری مدیریت محلی ایران با تاکید بر پسماند شهری؛ مطالعه موردی: کلانشهر مشهد

محمد رحیم رهنما - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

خلیل الله کاظمی خبیری* - پژوهشگر دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، واحد بین الملل، مشهد، ایران.

Assessment of Types of Residential High Rise Buildings through their Impacts on Urban Image and Escape

Today, the growth of high rise buildings in most of metropolitans is visible and also has left many impacts. The vast impacts of these buildings on the town's physic and space have been criticized by many scholars and specialists. Herewith, impacts on the town's physic and space is one of the main ones left, as their construction may lead to the rise or plunge of the quality of the town. In this regard, attention to the location, planning and design base on the rules and principles, coordination with neighboring and their fabric, creation of urban space in neighboring via combination of identity and active environment, and providing desirable image and escape, are among the remarkable issues in high rise buildings from the perspective of the quality of urban image and escape. This article, despite identifying different aspects of impacts of residential high rise buildings on urban image and escape, and introduction of criteria and sub criteria, studies the types of residential high rise buildings in the new fabric of City of Mashhad (using analysis method of AHP). The results of the study are clarifying the different impacts of samples of residential high rise buildings on urban escape and image of Mashhad and negligence of different dimensions of urban image and escape in location finding, planning, construction and maintenance of them. Although it is determined that type of partial and diversified high rise buildings (Half High Rise) in comparison to the coherent and intense high rise buildings (Half High Rise) are of better contexts to leave positive impacts on urban image and escape. At the end, and according to the findings of the study, holistic principles and rules of programming, planning and construction of high rise buildings so as to the uplift of urban escape and image are proposed.

Key words: Types of High Rise Buildings, Urban Escape and Image, Assessment, AHP Method

چکیده

نگاه راهبردی در مدیریت یک انتخاب نیست که یک ضرورت است. لازمه این نگاه، داشتن دانش، ژرف اندیشه‌ی، همه جانبه نگری، واقع بینی و بلوغ مدیریتی است. مدیریت پروسه‌ای است که پروژه‌هایی با مختصات علمی، واقع گرا و همه جانبه نگر مقوم آن هستند. در مدیریت شهری، نگاه سیستمی اصلی اجتناب ناپذیر است. اداره مطلوب شهرها و مخصوصاً کلان شهرها بدون مدیریت یکپارچه شهری امکان پذیر نمی باشد و مدیریت یکپارچه شهری همان نگاه سیستمی است که مولود نگاه استراتژیک می باشد. نگاه سیستمی و مدیریت یکپارچه شهری تکلیفی است که واقعیت موجود کلان شهری مثل مشهد در ابعاد گوناگون برگردان متولیان امور و مشخصاً مدیریت محلی مشهد می گذارد یکی از مسائل اساسی در حوزه مدیریت شهری مشهد؛ حوزه خدمات شهری و محیط زیست شهری با گستردگی محدوده کلانشهری مشهد است. برای استفاده بهینه از منابع محدود موجود و دستیابی به اهداف مدیریت شهری، این مدیریت محلی مشهد باید بتواند استراتژیهای خاص خود را انتخاب نماید. استراتژیهایی که از یک سو در راستای چشم انداز مدیریت محلی مشهد بوده و از سوی دیگر منبعث از مأموریتهای مدیریت محلی خواهد بود. این پژوهش از حیث نظری و روش شناسی بر ساختارگرایی و تحلیل تاریخی- تکوینی در سطح کلان و راهبردی استوار است که به روش مطالعات استنادی-کتابخانه‌ای و تحلیل کیفی در چند محور و با هدف دستیابی به متداول‌وزیری برنامه ریزی راهبردی در مدیریت پسماند شهری مشهد انجام شده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش شناخت نیازها و اولویتهای شهروندان مشهدی (شهروند مداری) و ایجاد محیط زیست سالم و پایدار می باشد و ملاک تصمیم سازیها و تصمیم گیریها در سیاست-گذاری و برنامه ریزی برای کلان شهر مشهد باشد که بدون نگاه راهبردی و استراتژیک ممکن نمی باشد.

واژگان کلیدی: برنامه ریزی راهبردی، مدیریت پسماند شهری، رویکرد راهبردی، مدیریت محلی، روش شناسی راهبردی.

محلي پتانسیل قانونی آن را دارد که با برنامه ای جامع و مدون به ابعاد خدمات رسانی در شهر مشهد پرداخته و مسائل شهر مشهد را برطرف سازد. در خصوص خدمات رسانی در شهر، مسایل و مباحث گوناگونی را می توان از نقطه نظر وظایف و اختیارات مدیریت محلی مورد توجه قرار دارد که عمدۀ این مباحث را می توان در ۶ دسته زیر تقسیم نمود:

الف: زباله شهری؛

ب: فاضلاب شهری؛

پ: بهداشت شهری؛

ت: فضای سبز شهری؛

ج: خدمات شهری و رضایت شهروندان؛ و

د: ساماندهی فرهنگ مصرف.

این پژوهش در پاسخ به این سؤال اساسی شکل گرفته که؛ آیا برنامه ریزی استراتژیک را می توان به عنوان راهبردی نوین در جهت فعالیت های هرچه بهتر خدمات شهری در کلانشهرها معرفی نمود؟ بررسی های اولیه نشان می دهد که دلایل مختلفی، از جمله ساختار مدیریت بخشی و تفرق عملکردی، تفرق سیاسی، فقدان مطالعات لازم، اهداف کوتاه مدت و تجریدی و نبود خواست و اراده فراگیر موجب عدم تحقق برنامه ریزی، اقدام عملی و در نتیجه مدیریت یکپارچه شهری شده است.

۲- روش پژوهش

این پژوهش از حیث نظری و روش‌شناسی بر ساختارگرایی و تحلیل تاریخی- تکوینی استوار است. ساخت از مجموعه‌های عناصر مرتبط تشکیل می‌گردد. در علوم اجتماعی، ساخت غالباً ترکیب و سازوکارهای

تصویر ۲-۱. روش‌شناسی پژوهش؛ مأخذ: نگارنده ترسیم بر اساس گزارش برنامه ریزی راهبردی، ۵۸۳۱.

۱- مقدمه

با گسترش شهر نشینی و افزایش جمعیت، یکی از موضوعات مهمی که بخش اعظم فعالیت مدیریت محلی را به خود اختصاص داده است موضوع مدیریت بهینه پسماندهای تولیدی می باشد. امروزه با رشد سریع شهرنشینی، افزایش سطح درآمد و رفاه جامعه و رشد سریع اقتصادی و اجتماعی در کشورها علاوه بر افزایش کمیت و میزان پسماند، تغییر الگوی مصرف منجر به افزایش کیفیت پسماند تولید شده گردیده است. نگرانی های حاصل از ادامه این وضعیت باید همه اشاره بویژه مدیریت محلی را به تفکر به منظور مقابله با این مخاطرات وا دارد. ضرورت آگاهی رسانی در ارتباط با مراحل مختلف این موضوع و توجه مدیریت محلی به عنوان متولیان مدیریت پسماند از یک سو و کمبود منابع آموزشی - کاربردی در این زمینه از سوی دیگر، تدوین مطالب و گزارش های علمی فراوانی در این زمینه را می طلبد (برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵).

کلان شهر مشهد نیز از مشکلات و مسایل عدیده بی شماری رنج می برد که این مشکلات در حوزه های گوناگونی اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و غیره قابل طرح می باشند. یکی از مسائل اساسی در حوزه مدیریت شهری مشهد؛ تامین محیط زیستی سالم برای اداره شهری با گستردگی مشهد است. واقعیت اینست که بسیاری از مسائل دیگر شهر مشهد نیز به صورت مستقیم با این بُعد مرتبط می باشند. البته باید به این واقعیت ویژه نیز توجه نمود که امروزه بحث پسماند بسیار گسترده شده و از زوایای مختلفی از قبیل مسائل بهداشتی و زیست محیطی، اقتصادی، فنی و مهندسی، تجاری و بازاریابی، ایمنی و حفاظت و غیره مورد توجه قرار گرفته است که علت آن افزایش کمی تولید پسماند و محدودیت دفع از یک طرف و تنوع پسماندها از طرف دیگر می باشد (مرادی مسیحی، ۱۳۸۱).

در نهایت باید به این نکته اشاره نمود که مدیریت

دست خواهند داد.

روند افزایش جمعیت، زائرین حرم مطهر امام رضا (ع)، توسعه بی رویه شهر، فزونی فعالیتهای تجاری و تمرکز واحدهای صنعتی و اداری در شهر مشهد سبب افزایش تولید زباله گردیده که این نیز تأثیرات مخربی بر کیفیت محیط زیست در مشهد بر جای گذاشته است. آمارها نشان می دهند سرانه تولید زباله در مشهد تا حدی کمتر از سرانه ملی (۶۲۶ گرم در برابر ۷۰۰ گرم سطح ملی) اما حدود ۲ برابر سرانه جهانی (۳۰۰ تا ۴۰۰ گرم) است. دفع نادرست زباله، محیط زندگی، خاک، آب و هوا را در معرض آلودگی شدید قرار می دهد و باعث جلب و تکثیر حشرات و جانوران موزی و انتشار انواع میکروب ها، قارچ ها، ویروسها و انگلها می گردد. (شهرداری مشهد، ۱۳۸۹)

نتایج آنالیز فیزیکی زباله شهر مشهد در خلال سالهای ۱۳۷۰-۷۲ نشان می دهد که بیش از ۷۰ درصد از مواد مشکله زباله، مواد آلی قابل تبدیل به کمپوست می باشد. پس از آن کاغذ، مقوا، پلاستیک، شیشه، منسوجات، فلزات، استخوان، نخاله های ساختمانی، چوب و لاستیک عمده موادی می باشند که در زباله های خانگی شهر مشهد موجودند. (شهرداری مشهد، ۱۳۸۹)

۳-۱-۱-۱- انهدام زباله

در زمینه جمع آوری و انهدام زباله ها، مدیریت محلی باید یک کار کارشناسی بسیار دقیق و وسیعی انجام دهد تا این مسئله را نه تنها از وضعیت بسیار غیر بهداشتی جمع و سوزاندن و یا دفن سنتی که نیازمند صرف هزینه سرسام آوری است، خارج گرداند، بلکه آن را از طریق بازیافت و نیز تبدیل به کودشیمیابی، به یک منبع درآمد قابل توجه تبدیل نماید. در این خصوص نیاز شدید به هماهنگی سازمان محیط زیست به منظور ساماندهی سیستم جمع آوری زباله های خانگی، بیمارستانی و صنعتی شهر تهران با سایر ارگانهای ذی ربط وجود دارد (مهریزاده، ۱۳۸۲).

پایدار موجود در ورای ظواهر پدیده هاست.

تحلیل ساختاری به بررسی و تبیین ترکیب و روابط اجزاء یک نظام و قانونمندی های حاکم بر آنها می پردازد. تحلیل تاریخی - تکوینی به شناخت عمومی و یا کشف روابط علی و تبیین زمانی و مکانی سیر (مراحل) تحولات ساختاری و عملکردی ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و فضایی پدیده ها منتهی می گردد.

در تحقیق حاضر، چه در عنوان و چه در فرآیند انجام طرح، بر استراتژیک بودن آن تاکید شده است. رویکرد استراتژیک در برنامه ریزی، تفاوت های عمدی ای با رویکرد جامع سنتی دارد که تاکید بر شناسایی و تحلیل مسایل اصلی و مقوله اجرا از آن جمله اند.

۳- ابعاد خدمات شهری کلانشهر مشهد

۳-۱- وضعیت زباله شهری

یکی از مسائل مهم در زندگی شهری، دفع مطلوب زباله های تولید شده است. یکی از راهکارهای ابداعی برای این امر؛ رقیق و پراکنده کردن زباله ها بوده است. اما با افزایش حجم تولیدی زباله های شهری، وجود و ایجاد مقرهای دفع ضایعات، ضروری گردیده است. امروزه مسائل ناشی از جمع آوری، حمل و نقل و دفع بهداشتی زباله دیگر مشکل یک شهر و یا یک کشور نیست، زیرا ایجاد آلودگی در خاک، هوا و آب می تواند به صورت یک معضل برون مرزی جلوه و عمل کند. برابر اطلاعات آماری سازمان بهداشت جهانی، پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۵ میزان تولید زباله در جهان، ۴ تا ۵ برابر میزان کنونی افزایش باید. همچنین بیش از دو میلیارد نفر از مردم جهان، دسترسی به تسهیلات اولیه بهداشتی نخواهند داشت و نیمی از جمعیت شهرهای رو به توسعه، قادر خدمات جمع آوری و دفع مطلوب مواد زاید خواهند بود. در این سالها حدود ۵/۲ میلیون نفر که شامل چهار میلیون کودک زیر پنج سال اند، از بیماریهای ناشی از دفع نادرست زباله جان خود را از

شهر و در نتیجه سلامت شهروندان گردد. یکی دیگر از عناصر تهدید کننده بهداشت شهر و محیط؛ فعالیتهای صنعتی است. حرکت شهر مشهد در مسیر صنعتی شدن، سبب تولید زباله‌ها و آلاینده‌های صنعتی گردیده، امری که می‌تواند بهداشت محیط و شهر را با مخاطره جدی روبرو سازد. همچنین ریختن پساب حاصل از فعالیتهای صنعتی به درون منابع آبی، سبب آلوده سازی آبهای و نیز طبیعت بیرون و درون شهر می‌شود و ضربات جبران ناپذیری را به بهداشت شهر و شهروندان وارد می‌آورد. اینها همه مؤکد این واقعیت تلخ است که شهر مشهد در معرض آسیب‌های جدی شهری قرار دارد و بالاخص در زمینه خدمات شهری توجه علمی و بهداشتی متولیان امر را طلب می‌کند (شهرداری مشهد، ۱۳۸۹).

برای تأمین سلامت شهر و رساندن بهداشت شهر به سطح مطلوب لازم است در گام نخست مبارزه ای علمی و پیگیر بر ضد حیوانات موذی آغاز کرد و به انجام رساند. حشرات از جمله مگس و پشه از جمله عامل انتقال انواع متعددی از بیماریها می‌باشند. سوسک حمام نیز می‌تواند بیماریهای مهلکی همچون اسهال خونی، مسمومیت_های شدید و حتی وبا و فلج اطفال را ایجاد نماید. موریانه، موش، گربه و سگهای ولگرد همه و همه می‌توانند آسیب‌های شدید و جدی به بهداشت شهر و سلامت شهروندان وارد آورند. مقابله با این حیوانات موذی نیازمند برنامه ریزی علمی و مدیریت رسمی است که لازم است مدیریت محلی در این خصوص توجه کافی و لازم را مبذول نماید (سعیدنیا، ۱۳۸۲، ص ۱۰-۱۲).

۳-۴- فضای سبز

رشد سریع و بی رویه شهر مشهد و گسترش تکنولوژی و مشاغل در شهر، موجب تبدیل باغات و فضای سبز اطراف مشهد به کاربریهای اقتصادی و مسکونی گردیده و مشهد را به یکی از آلوده‌ترین شهرهای ایران و خاورمیانه تبدیل کرده است. استانداردهای سرانه فضای سبز با توجه به شرایط

۳-۵- فاضلاب شهری

در زمینه سیستم فاضلاب شهری، شهر مشهد نیازمند تصمیم‌گیری جدی برای حل مشکل فقدان سیستم تصفیه فاضلاب شهری و تخلیه فاضلاب در چاههای جاذب، آبهای سطحی و یا هدایت به اراضی کشاورزی جنوب شهر که اینها همه مخاطرات جدی زیست محیطی دارند، می‌باشیم (شهرداری مشهد، ۱۳۸۹).

فاضلاب شهری یکی از ۱۰ مشکل عمده شهروندان مشهدی است و بسیاری از شهروندان در مناطق جنوب مشهد بخصوص در مناطق ۶، ۷، ۸ از آلودگی فاضلاب شهری رنج می‌برند. مدیر عامل شرکت آب و فاضلاب شهر مشهد معتقد است که شبکه قدیمی آب مشهد را با اعتبارات موجود نمی‌توان مقاوم سازی کرد و ۷۰ درصد آب مصرفی مشهد روزانه به فاضلاب تبدیل می‌گردد.

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱
No.30 Autumn & Winter

۳۱۰ ■

۳-۶- بهداشت شهری

یکی از اصلی ترین مسائلی که مسئولین در حوزه خدمات شهری با آن مواجهند، تأمین بهداشت شهر می‌باشد. داشتن کوچه‌ها، خیابانها و شهری زیبا، تمیز و پاکیزه حق مسلم همه شهروندان است. وجود عوامل بیماری زا یکی از موانع تحقق چنین هدفی است که بهداشت و سلامت شهر را تهدید می‌کند. حیوانات موذی از جمله عوامل مهم تهدید کننده سلامت و پاکیزگی شهر به حساب می‌آیند. طبیعی است که تحقق اهداف کلان در مدیریت شهری در گرو تأمین سلامتی شهروندان و شهر می‌باشد (برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵).

بهداشت شهری جنبه‌های مختلف و وسیعی را در بر می‌گیرد. هوای پاک، آب سالم، غذاي سالم، دفع صحیح زباله، زهکشی آبهای سطحی، دفع فاضلاب و مبارزه با حیوانات موذی از جمله مسائل مربوط به بهداشت شهری می‌باشند. ایجاد اختلال در هر کدام از این موارد می‌تواند سبب تهدید شدن بهداشت

تهران، ۱۳۸۵).

البته ناگفته پیداست که مراد از فضای سبز، همان فضاهای سبز عمومی می باشد که کارکرد اجتماعی دارند و در سرانه و استاندارد فضای سبز محاسبه می گرددن (سعیدنیا، ۱۳۸۲).

از سویی دیگر؛ گسترش جغرافیایی شهرها که ناشی از افزایش جمعیت است، همچنین نوع زندگی امروزی که توأم با هیجان و تنفس است، نیاز شهروندان را برای گذران اوقات فراغت افزایش داده و این امر تقاضا برای گسترش فضای سبز و ایجاد پارک ها و بوستانها را به دنبال داشته است. فضای سبز آثار مثبت دیگری نیز دارند که از این جمله اند: تولید اکسیژن، خاصیت نابود کنندگی موجودات مضر، جذب انواع ذرات معلق و مواد آلوده کننده هوا، خاصیت کاهش آلودگی صوتی، برقراری توازن اکولوژیک در محیط، خاصیت تعديل کنندگی شرایط محیطی، ایجاد محیطی امن، برقرار کننده آسایش و تفریح و تفرج [و تقویت ارتباطات اجتماعی و انسانی] (برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵). توجه مدیریت محلی به این امر مهم می تواند در سالم سازی شهر نقشی اساسی داشته باشد، بالاخص اینکه قانون، قطع بی رویه درختان را تقبیح نموده است (برايسون، جان، ام، ۱۳۶۹).

۳-۵- ساماندهی فرهنگ مصرف

نوع و میزان مصرف از کالاهای خانگی تأثیر قابل توجهی در تخریب یا حفظ سلامت محیط زیست دارد. ساماندهی مصرف شهروندان در این حوزه به همراه مصرف منابع عمومی از مسائل مهم مدیریت شهر می باشد که لازم است متولیان امر به آن توجه نمایند. بزرگترین مشکلات زیست محیطی به طور مستقیم به تولید و مصرف انرژی مربوط می شود مانند هوای آلوده به دود شهرها، باران اسیدی، گرم شدن کره زمین و هزاران مشکل دیگر. دی اکسید کربن فقط یکی از گازهایی است که برای محیط زیست ضرر دارد. گازهای دیگری نیز که از مصرف

اقليمی، بافت شهری و سیاستگذاری های شهری و منطقه ای متفاوت می باشد. اگرچه سرانه فضای سبز مشهد در سالهای گذشته بسیار کم و بحران زا بوده است، اما در چند ساله اخیر تلاش قابل توجهی برای افزایش فضای سبز در این شهر انجام گردیده است. تعیین استانداردی قابل تعمیم به همه مناطق در زمینه میزان فضای سبز وجود ندارد. با این همه استاندارد بین المللی سرانه فضای سبز شهری ۱۵ تا ۵۰ متر مربع است، در حالیکه سرانه متعارف فضای سبز شهری در شهرهای ایران، بین ۷ تا ۱۲ متر مربع می باشد (شهرداری مشهد، ۱۳۸۹).

امروزه در برنامه توسعه شهری، تعیین فضاهای سبز و احداث پارک از مسائل مهم به شمار می رود. فضای سبز محدوده ای است که سطح و فضای غالب آن را پوشش گیاهی در برگرفته است.

به طور کلی عملکرد فضای سبز را در چهار حوزه بررسی می نمایند:

۱- فضاهای سبز عمومی: شامل فضاهای سبز شهری و پارکها که عملکرد اجتماعی دارند و از آنها برای اوقات فراغت، تفریح، بازی کودکان و فعالیتهای فرهنگی- اجتماعی استفاده می کنند (سعیدنیا، ۱۳۸۲، ص ۸۱۰).

۲- فضاهای سبز نیمه عمومی: فضاهای سبزی که نسبت به فضاهای سبز عمومی، محدودترند؛ شامل محبوطه های باز بیمارستانها، ادارات دولتی (برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵).

۳- فضاهای سبز معابر و خیابانها: که در حاشیه باریکی از حد فاصل مسیرهای پیاده رو و سواره رو وجود دارند و یا در وسط بلوارهای شهری و یا در فضاهای نسبتاً کوچک میدانها و یا در زمینهای پیرامون بزرگراهها و خیابانها (سعیدنیا، ۱۳۸۲، ص ۸۱۰).

۴- فضاهای سبز خصوصی: شامل باغها و باغچه های موجود در شهر که صاحب و مالک خصوصی دارند (برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر

در صد کل انرژی مصرفی خانه‌ها در بهینه سازی مصرف انرژی خانگی، استفاده متعادل از این وسایل نقش مهمی دارد. تلویزیونهای قدیمی انرژی بیشتری استفاده می‌کنند. تشکهای برقی مصرف انرژی را افزایش می‌دهند. پمپهای چاه، پتو برقی، موتور برق، موتور جوش از جمله وسایل پرمصرف انرژی می‌باشند. یخچالهای قدیمی گاه تا چند برابر یخچالهای مدل جدید انرژی مصرف می‌کنند و مواد آلاینده تولید می‌نمایند. توجه به همین نکات و آموزش شهروندان در رابطه با مصرف بالای انرژی توسط این وسایل می‌تواند توجه همگان را نسبت به میزان استفاده از آنها مصطفی نماید و باعث تجدید نظر در مبانی مصرف از این وسایل گردد.^۱

۴- تحلیل یافته‌ها و الزامات برنامه ریزی استراتژیک خدمات شهری
۴-۱- حوزه استراتژیک و کلان استراتژی ها
 با توجه به گزارشات ارائه شده، چالش‌های پیش روی مدیریت محلی مشهد در حوزه خدمات شهری مورد بررسی قرار گرفت. تقسیم بندی های حوزه مذکور در نتیجه تحلیل ابعاد مختلف ساختاری و عملکردی شهرداری مشهد به دست آمد و در نتیجه همین تقسیم بندی، اساس تهیه و تدوین کلان استراتژی

انرژی به وجود می‌آیند مانند دی اکسید گوگرد، اکسید نیتروژن، منواکسید کربن و ازن اثر مستقیم بیشتری دارند. این اثر در هوای شهرهای بزرگ دیده و تنفس می‌شوند. یخچال‌های جدید سالانه از ورود بیش از ۸ کیلوگرم دی اسید گوگرد به محیط زیست، که عامل اصلی باران اسیدی است، جلوگیری می‌کند.

وسایلی که در مصرف انرژی صرفه جویی می‌کنند، از آلودگی محیط زیست نیز کمایش جلوگیری می‌کنند. در سرتاسر جهان بشر سالانه ۲۰ میلیون تن گاز دی اکسید کربن را وارد جو می‌کند (۴ تن به ازاء هر نفر). ایالات متحده مسئول ۲۵٪ کل این آلودگی ۵ میلیون تن در سال) است (برنامه ریزی استراتژیک سورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵).

هنگامی که در مورد صرفه جویی انرژی در خانه‌ها می‌اندیشیم، عموماً به مصارف آشکار آن توجه می‌کنیم، مانند: گرمایش، سرمایش، گرم کردن آب، یخچال و غیره. در اغلب خانه‌ها مصارف متفرقهٔ انرژی نادیده گرفته می‌شوند، مواردی مانند: تشک برقوی، پمپ چاه آب، سیستم تصفیه استخر، گرمکن موتور و حتی آکواریوم ماهیان مناطق گرمسیری. اگر مصرف این لوازم را مجموعاً در سطح کشور حساب کنیم، بسیار قابل ملاحظه است، یعنی در حدود ۱۴

جدول ۴-۱. استراتژی‌های خدمات شهری مدیریت محلی؛ مأخذ: یافته‌های پژوهش.

استراتژی‌ها	کلان استراتژی‌ها	حوزه
۱- برنامه ریزی جهت توسعه فضای سبز و تقویت ریه‌های تنفسی شهر مشهد ۲- بکارگیری روش‌های مطلوب و کارآمد برای پاکسازی معابر	الف- توجه به پاکیزگی، سرسبزی و زیبایی فضای شهر	حوزه خدمات شهری
۳- دفع مطلوب زباله‌ها و فراهم نمودن امکان هر چه بیشتر بازیافت زباله ۴- تسریع ساماندهی سیستم فاضلاب شهری.	ب- ساماندهی به وضعیت دفع زباله و سیستم فاضلاب شهری	
۵- برنامه ریزی در جهت بهبود فرهنگ مصرف گروههای شهری خاصه جوانان، در رابطه با منابع شهری.	پ- ساماندهی مصرف شهروندان	

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
 Urban Management
 شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱
 No.30 Autumn & Winter

۳۱۲

۱. ویلسون، الکس و موریل، جان (۱۳۸۰) راهنمای صرفه جویی در مصرف انرژی خانگی. تهران: شرکت انتشارات فنی ایران. ترجمه پریسا کاوه، ص ۱۱۰ و ۲۲۷ - ۲۳۶.

های حوزه خدمات شهری شهرداری مشهد را بنا نهاد و ما را بر آن داشت تا کلان استراتژی ها را در قالب خدمات شهری و با تأکید بر پسمند شهری در این قسمت استراتژی های برگزیده در مباحث خدمات شهری در قالب جدولی ارائه شده است. در این قسمت کلان استراتژی ها و استراتژی ها در در این جدول اهداف مرتبط با هر استراتژی یعنی یک شمای کلی و در جدول ارائه می گردد.

جدول ۴-۲. استراتژی اول؛ مأخذ: یافته های پژوهش.

کلان استراتژی (الف)	توجه به پاکیزگی، سرسیزی و زیبایی فضای شهر
استراتژی ۱	<p>برنامه ریزی جهت توسعه فضای سبز و تقویت ریه های تنفسی شهر مشهد</p> <p>- فراهم سازی شرایط، بسترها و زمینه های تحقق شهر امن، آباد و سالم بر پایه آرمانهای یک جامعه اسلامی.</p> <p>- درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرصت ها و امکانات شهری میان همه شهروندان درختان و فضای سبز نقشی اساسی در سالم سازی محیط زیست شهری دارد.</p>
شرح استراتژی	<p>فضا های سبز حکم ریه های تنفسی شهر و تولید کننده اکسیژن را دارند. رشد جمعیت، تردد خودرو تا چند برابر ظرفیت جاده های مشهد، وجود خودروهای پر مصرف غیراستاندارد و فعالیت صنایع آلینده محیط زیست سبب آلوده سازی هوای مشهد و کمبود اکسیژن و بروز انواع بیماری های تنفس و خونی می شود توجه به فضای سبز و توسعه آن نقش مهمی در رفع این معضلات و بیماری ها دارد.</p>
برنامه های عملیاتی	<p>۱- برنامه ریزی در راستای توسعه جنگل ها بالاخص در مناطق غربی شهر بدلیل جهت وزش باد های غربی-شرقی</p> <p>۲- اقدام در راستای توسعه فضای های سبز درون شهر، از جمله درون بلوار ها میدان ها و کنار جاده ها و بخصوص تشویق شهروندان به ایجاد فضای سبز و درختکاری در خانه های خود</p> <p>۳- برنامه ریزی و هماهنگی با بانک ها در راستای در اختیار گذاشتن تسهیلات ویژه برای توسعه باغات در حاشیه شهر</p> <p>۴- نظارت بر ساخت و ساز های شهری برای جلوگیری از تخریب فضاهای سبز و نابودی جنگل ها و درختان</p>

۳۱۳

جدول ۴-۳. استراتژی دوم؛ مأخذ: یافته های پژوهش.

کلان استراتژی (الف)	توجه به پاکیزگی، سرسیزی و زیبایی فضای شهر
استراتژی ۲	<p>بکار گیری روش های مطلوب و کارآمد برای پاکسازی معابر</p> <p>- فراهم سازی شرایط، بسترها و زمینه های تحقق شهر امن، آباد و سالم بر پایه آرمانهای یک جامعه اسلامی.</p> <p>- درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرصت ها و امکانات شهری میان همه شهروندان</p>
شرح استراتژی	<p>معابر شهر مشهد، پیاده رو ها و گذرگاه ها معمولاً از نفاوت مطلوب برخوردار نمی باشند . سطح معابر در سیاری از مناطق از برگ درختان، مصالح ساختمانی، زباله ، نخلاء آکنده است. در برخی از معابر ، اجناس دستفروشان یا مغازه داران جهت فروش استقرار یافته اند . اینها همه معابر شهری را کمیف و بی نفاوت می نمایند ولذا لازم است برای پاکسازی این معابر اقدام شود.</p>
برنامه های عملیاتی	<p>- اقدام برای پاکسازی معابر از دستفروشان در تمام سطح شهر و انتقال دستفروشان به مکانی ویژه همچون بازار های غرفه دار</p> <p>- برنامه ریزی برای منع کردن ریختن مصالح ساختمانی در معابر و جریمه کردن متخلفان</p> <p>- اقدام در راستای نظارت هر چه کارآمد تر بعملکرد نظافتی رفتگران معابر</p> <p>- برنامه ریزی برای منع کردن استقرار اجناس مغازه داران در معابر و پیاده رو ها و بخصوص جریمه کردن مغازه دارانی که معبر مقابل مغازه خود را با اینبوی از زیاله مرتبط با شغل خود کمیف و آلوده می نمایند</p>

جدول ۴-۴. استراتژی سوم؛ مأخذ: یافته های پژوهش:

ساماندهی به وضعیت دفع زیاله ها و سیستم فاضلاب شهری		کلان استراتژی (ب)
دفع مطلوب زیاله ها و فراهم نمودن امکان هر چه بیشتر بازیافت زیاله		استراتژی ۳
- فراهم سازی شرایط، بسترها و زمینه های تحقیق شهر امن، آباد و سالم بپایه آرمانهای یک جامعه اسلامی. - درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرستها و امکانات شهری میان همه گروههای شهروند.	هدف	
روزانه بیش از ۱۹۰۰ هزارتن زیاله در شهر مشهد تولید می شود. این میزان با توجه به رشد جمعیت مشهد روبروی افزایش است. روش های سنتی مرسمون دفن یا سوزاندن زیاله سبب آلودگی هوا و محیط زیست می گردد و حتی می تواند به منابع آب مشهد آسیب های جدی وارد آورد. از این مقدار تنها مقداری در کارخانه های کمپوست بازیافت می گردد، در حالی که امکان بازیافت بالقوه مقدار بیشتری از این حجم زیاله وجود دارد. به همین علت ساماندهی نظام دفع زیاله، پرهیز از روش های سنتی آلوده کننده محیط زیست را در این رابطه و فراهم نمودن امکان بازیافت هرچه بیشتر مواد زیاله که به عنوان طلای کیف تلقی می شود، ضروری می نماید	شرح استراتژی	
۱- نهادینه سازی فرهنگ جاداسازی زیاله های خشک و تر در میان شهروندان از طریق تشویق، آموزش و در اختیار گذاشتن امکانات رایگان به مردم در این رابطه. ۲- برنامه ریزی برای احداث کارخانه های هرچه بیشتر کمپوست برای بازیافت زیاله ها. ۳- اقدام در راستای استفاده از روش های جدید دفع زیاله که در کشورهایی پیشرفته به کار می رود. ۴- استفاده از مشاور یا شرکت های متخصص خارجی در زمینه دفع مطلوب زیاله	برنامه های عملیاتی	

مدرسہ شری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان
No.30 Autumn & Winter

۳۱۴

جدول ۴-۵. استراتژی چهارم؛ مأخذ: یافته های پژوهش:

ساماندهی به وضعیت دفع زباله ها و سیستم فاضلاب شهری	کلان استراتژی (ب)
تسريع ساماندهی سیستم فاضلاب شهری	استراتژی ۴
<ul style="list-style-type: none"> - فراهم سازی شرایط، بسترهای و زمینه های تحقق شهر امن، آباد و سالم بر پایه آرمانهای یک جامعه اسلامی. - درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرستهها و امکانات شهری میان همه گروههای شهروندان. 	هدف
<p>مشهد هنوز از سیستم فاضلاب شهری برخوردار نیست . وعده و عویدهای مقامات ذیربطری در راستای ساماندهی این سیستم هنوز در مسیر حقیقی خود قرار نگرفته است . حتی در سال ۱۳۸۵ دولت از اختصاص بودجه برای این مهم خودداری ورزیده است. نبود سیستم فاضلاب شهری در مشهد سبب بروز مشکلات بسیار، تحملی هزینه برای تخلیه چاه های فاضلاب، نابودی ۸۰ درصد از آب مصرفی روزانه و عدم بازیافت این آب و غیره می شود.</p>	شرح استراتژی
<ul style="list-style-type: none"> ۱- همنکری و همکاری با شرکت آب و فاضلاب استان خراسان رضوی جهت شناخت و رفع موانع پیش روی گسترش سیستم فاضلاب شهری. ۲- اعمال نظر به دولت برای اختصاص بودجه لازم برای تسريع و تکمیل بروزه فاضلاب شهری. ۳- اقدام برای لغو پروانه ساخت از اماکنی که قادر سیستم فاضلاب شهری می باشند. ۴- استفاده از تجربه متخصصان خارجی در زمینه ایجاد، توسعه و نحوه نگهداری از سیستم فاضلاب شهری. 	برنامه های عملیاتی

جدول ۴-۶. استراتژی پنجم؛ مأخذ: یافته های پژوهش.

کلان استراتژی (ب)	برنامه ریزی در جهت بهبود فرهنگ مصرف گروههای شهری خاصه جوانان، در رابطه با منابع شهری
استراتژی ۵	ساماندهی مصرف شهروندان
هدف	- فراهم سازی شرایط، بسترهای و زمینه های تحقق شهر امن، آباد و سالم بر پایه آرمانهای یک جامعه اسلامی. - درک عمیق از نیازهای شهروندان و توزیع عادلانه فرصتها و امکانات شهری میان همه گروههای شهروندان.
شرح استراتژی	مشهد کلان شهری با منابع و امکانات فراوان و جمعیتی بسیار زیاد می باشد. بخش قابل توجهی از امکانات اقتصادی، صنعتی، آموزشی، بانکی، تجاری، درمانی، فرهنگی، هنری در آن متمرکز گردیده است. چگونگی استفاده از این امکانات و منابع با توجه به بالا بودن جمعیت و محدود بودن منابع نقشی تعیین کننده در ارتقاء سطح زندگی در این شهر دارد. به همین خاطر، ساماندهی فرهنگ مصرف امری ضروری و حیاتی می نماید
برنامه های عملیاتی	۱- برنامه ریزی در راستای ارائه الگوهای صحیح و متعادل مصرف از طریق رسانه های جمعی. ۲- گنجاندن دروسی در کتب دبستان در رابطه با لزوم رعایت تعادل در مصرف. ۳- برنامه ریزی در جهت تقویت رفتار مستولانه شهروندان در تنظیم رابطه آنها با منابع حیاتی شهری همچون آب، برق و گاز. ۴- اقدام در راستای سازماندهی برنامه هایی آموزشی در مدارس برای اصلاح الگوی غیر متعادل مصرف کودکان و نوجوانان با استفاده از روانشناسان و جامعه شناسان. ۵- اقدام در جهت بالا بردن بینش مراقبت از محیط زیست، فضای سبز و پرهیز از روشهای آلوده کننده هوا و محیط از طریق بیلوردهای تبلیغاتی، رسانه ها و مدارس.

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان
No.30 Autumn & Winter

۳۱۵

- حدودی محقق می شود و کلان استراتژی مرتبط باشد آنها را ایجاد و لحاظ نمود. الزامات؛ مقدمات و شرط لازم پیاده کردن استراتژیها می باشند. اینک در این قسمت، الزامات استراتژیهای ارائه شده در حوزه خدمات شهری مطرح می گردد:
- توسعه جنگل ها بالاخص در مناطق غربی شهر بدلیل جهت باد های غربی - شرقی مشهد.
 - اختصاص بودجه و برنامه ریزی مالی و انسانی بر اساس آمار تولیدی زباله در شهر
 - اختصاص بودجه ای ملی و استانی مازاد بر اساس تقسیم بندی ماهیانه میزان زباله در شهر(بودجه زیارت)
 - توسعه فضای سبز درون شهر، از جمله درون بلوارها، میدان ها و کنار جاده ها.
 - افزایش سطل های زباله و ایستگاههای مبادله پسمند های خشک از مبدأ در نواحی مرکزی شهر به جهت ساماندهی زباله.
 - افزایش میزان بودجه در بخش های مرکزی شهر و منطقه ثامن و با در نظر گرفتن میزان تولید زباله در این مناطق.
- همانطوریکه در مقاله به آن اشاره شده است، تحقیق همانعیت کنونی حرفه مورد بررسی را منعکس می سازد.
- ۴-۴-۴- انتخاب شاخصهای سنجش و پایش برنامه عملیاتی**
- همانطوریکه در مقاله به آن اشاره شده است، تحقیق استراتژیها وابسته به وجود الزاماتی است که می - افزایش نقش روابط عمومی شهرداری

جدول ۶-۴. SWOT در ابعاد خدمات شهری مدیریت محلی؛ مأخذ: یافته های بژوهش.

	فرصت ها O	اهداف کیفی
- معضل آلودگی هوای مشهد ، غیر استاندارد بودن خودروهای تولید داخل و سوء مدیریت در بخش ساخت. - انواع آلودگی صوتی در شهر ناشی از عملیات ساختمانی، ماشینهای بلندگودار و - عدم انتقال صنایع آلاینده و مزاحم به خارج از محدوده شهر. - عدم ساماندهی سیستم تصفیه فاضلاب شهری و تهدید ذخیر آب زیر زمینی. - عدم استفاده از روشهای علمی روانشناسی اجتماعی برای تأثیرگذاری بر الگوی مصرف شهر و ندان. - اطلاع رسانی ناکافی به شهروندان در زمینه محدودیت منابع شهر مشهد. - رشد سالانه حدود ۵ درصدی تولید زباله در مشهد.	- اختیار وضع مقررات برای زمین های غیر محصور و بدون استفاده شهری. - امکان سامان پخشیدن به سیستم م های تأسیسات شهری با وضع مقررات و نظارت بر آن - امکان گسترش حوزه وظایف و اختیارات با همکاری شوراهای اسلامی شهر از طریق شورای عالی استان ها. - پتانسیل مناسب مدیریت محلی در برقراری هماهنگی و همکاری با سایر دستگاههای اجرایی در شهر. - در اختیار داشتن امکانات کافی جهت تقویت فرهنگ استفاده از منابع و حفظ محیط زیست شهری در میان شهروندان.	
S-T راهبردهای	S-O راهبردهای	نقاط قوت S
- اقدام برای دفع مطلوب زباله ها و فراهم نمودن امکان هر چه بیشتر بازیافت زباله و آموزش شهروندی.	- برنامه ریزی چهت توسعه فضای سبز و تقویت ریه های تنفسی شهر مشهد - بکارگیری روش های مطلوب و کارآمد برای پاکسازی معابر.	- مصوبه شورای اسلامی شهر در خصوص تکریم ارباب رجوع در شهرداری مشهد. - وظیفه مدیریت محلی در خصوص تأمین، احداث و نگهداری سرویس های بهداشتی در شهر. - بالا رفتن کیفیت خدمات رسانی شهری از طریق روش های جدید نظیر مکانیزاسیون. - صدور مجوز اخذ تسهیلات چهت اجرای پروژه های سازمان بازیافت و تبدیل مواد به شهرداری. - الزام شهرداری به تهییه آیین نامه اجرایی و نحوه وصول بهای خدمات شهرداری در ساماندهی به دفع ضایعات و نخاله های ساختمانی.
T-W راهبردهای	O-W راهبردهای	نقاط ضعف W
- برنامه ریزی و هماهنگی برای ک اهش آلودگی صوتی در سطح شهر مشهد. - برنامه ریزی برای حل معضل آلودگی هوای شهر مشهد با توجه به محدودیت منابع آبی شهر.	- تسريع ساماندهی سیستم فاضلاب شهر مشهد - برنامه ریزی در چهت بهبود فرهنگ مصرف کروههای شهری خاصه جوانان در رابطه با منابع شهری.	- نقش منفلع مدیریت محلی در مدیریت زیست محیطی در شهر و توسعه آن. - پرداختن شهرداری به مسئله استفاده از روشهای نوین جمع آوری و انهدام زباله چهت جلوگیری از آلودگی های محیطی و درآمد بودن دفع مناسب زباله. - عدم توجه شورا به تخریب جنگلها، باغات و فضای سبز در برخی نقاط شهر. - مطلوب نبودن نظافت بسیاری از معابر عمده شهر. - توجه ناکافی شورا به مسائل تهدید کننده بهداشت و سلامت شهر نظیر رعایت نکردن خواباط بهداشتی در ابزارهای مواد غذایی، حمل کالا از بنادر آزاده کشور به تهرانه ساختن اماکن عمومی و مسکونی جدید بدون سیستم ذفع زباله و فاضلاب وجود ساختمانهای متروکه و اباشتن اشیای بی مصرف در آنها و

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱
No.30 Autumn & Winter

۳۱۶

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان
No.30 Autumn & Winter

۳۱۷

- و رسانه های جمعی در آموزش و آگاهی مردم به می باشد.
- ارائه الگوهای صحیح و متعادل مصرف از طریق رسانه های جمعی.
 - مگنت و جدا سازی الکترو مکانیکی
 - گنجاندن دروسی در کتب دستستان در رابطه با لزوم رعایت تعادل در مصرف.
 - تقویت رفتار مسئولانه شهروندان در تنظیم رابطه آنها با منابع حیاتی شهری همچون آب، برق و گاز.
 - سازماندهی برنامه هایی آموزشی در مدارس برای اصلاح الگوی غیر متعادل مصرف کودکان و نوجوانان با استفاده از روانشناسان و جامعه شناسان.
 - بالا بردن بینش مراقبت از محیط زیست، فضای سبز و پرهیز از روشهای آلوده کننده هوا و محیط از طریق بیلبوردهای تبلیغاتی، رسانه ها و مدارس.
 - انتقال تدریجی صنایع مزاحمتی که باعث آلودگی صوتی می شوند به خارج از محلات مسکونی شهر.
 - اعمال تدبیرهایی نسبت به پرصرف کنندگان آب و تشویق برای کم مصرف کنندگان آب.
 - اتخاذ روشهای مدرن بازیافت زباله برای پرهیز از دفن زباله که به آلوده سازی منابع زیرزمینی آب منجر می گردد.
 - جلوگیری از مهاجرت های بی رویه به شهر مشهد.
 - گنجاندن برنامه هایی آموزشی در رسانه ها میان شهروندان.
 - پذیرش و اجرای سیاست های خریدی که موجب تقاضای بازار برای کالاهای ساخته شده از اقلام بازیافتی می گرددند.
 - بهره گیری از تجربیات شرکت هایی که کاهش از مبدأ استفاده مجدد، بازیافت و کمپوست را ترویج و اجرا می کنند.
 - حمایت از بازارهای محلی برای مواد استفاده مجدد شده و تغییر شکل یافته
 - تسهیل نمودن تحقیقات و توسعه بوسیله هر دو بخش عمومی و خصوصی
 - تامین منابع مالی به منظور سرمایه گذاری در زمینه بازیافت، کمپوست، استفاده از مواد بازیافت
 - تخفیف در عوارض نوسازی واحدهای مسکونی و تجاری برای مناطقی که سرانه زباله کمتری دارند.
 - جایگاهی و تفکیک، ذخیره سازی و پردازش پسماند در مبدا
 - تفکیک، پردازش و تغییر و تبدیل پسماند
 - تعطیلی، احیا و بازسازی محل های دفن
 - فعالیتهای اصلاحی در محلهای دفع غیرفعال
 - ماشینی سازی سیستم جمع آوری و دفع
 - نظارت بر ساخت و ساز های شهری برای جلوگیری از تخریب فضاهای سبز و نابودی جنگل ها و درختان.
 - اقدام برای پاکسازی معابر از دستفروشان در تمام سطح شهر و انتقال دستفروشان به مکانی ویژه همچون بازارهای غرفه دار.
 - منع کردن ریختن مصالح ساختمانی در معابر.
 - نظارت هر چه کارآمد تر بر عملکرد نظافتی رفتگران معابر.
 - منع کردن استقرار اجناس مغازه داران در معابر و پیاده رو ها.
 - نهادینه سازی فرهنگ جداسازی زباله های خشک و تر در میان شهروندان از طریق تشویق، آموزش و در اختیار گذاشتن امکانات رایگان به مردم در این رابطه.
 - احداث کارخانه های هرچه بیشتر کمپوست برای بازیافت زباله ها.
 - افزایش نقش دولت مرکزی و مجلس شورای اسلامی در مدیریت پسماند شهری با اعمال قوانینی جدید و پیشگیرانه
 - استفاده از روش های جدید دفع زباله که در کشورهای پیشرفته به کار می رود.
 - اختصاص بودجه لازم برای تسریع و تکمیل پروژه فاضلاب شهری مشهد.
 - نظارت و پی گیری نسبت به تکمیل هرچه سریع تر سیستم فاضلاب شهر.
 - لغو پروانه ساخت اماکنی که قادر سیستم فاضلاب

منابع و مأخذ

- جمال الدین طبیی و دیگران (۱۳۸۴) برنامه ریزی استراتژیک، تهران، انتشارات ترمه، چاپ اول.
- جهاد دانشگاهی و شهرداری مشهد (۱۳۸۶) بررسی آثار اقتصادی، اجتماعی گسترش فضای سبز شهر مشهد و تأثیر آن بر مدیریت شهری برایسون، جان. ام (۱۳۶۹) فرآیند برنامه ریزی استراتژیک برای سازمانهای دولتی و غیرانتفاعی. مترجم: عباس منوریان. جلد ۱۰. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- بیلو پاتریک و همکاران (۱۳۷۶) راهنمای اجرایی برنامه ریزی استراتژیک. مترجم: منصور شریفی کلوبی. تهران: دفتر مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران. (۱۳۷۱) گزارش سفر به شهرهای پاریس و آمستردام.
- پارس، کریس (۱۳۸۱) برنامه ریزی و مدیریت شهری: مسائل نظری و چالش‌های تجربی، ترجمه سید محمود نجاتی حسینی، تهران: انتشارات سازمان شهرداری های کشور.
- حسین پور، سید علی، شمشیر بند، مصطفی (۱۳۸۹) بررسی روند کاهش فضاهای باز شهری در فرآیند توسعه شهری(مطالعه موردی : کلان شهر تهران) فصلنامه آرمانشهر شماره ۵.
- حسین پور، سید علی (۱۳۹۰) پایان نامه کارشناسی ارشد، تحلیل موانع ایجاد مدیریت یکپارچه شهری با تاکید بر نقش نهادهای حکومتی (مطالعه موردی: کلان شهر تهران)، تربیت مدرس تهران.
- حسین پور، سید علی، رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۰) حکمرانی خوب شهری از منظر نظریات شهرسازی، انتشارات تخصصی شهرسازی و معماری طحان- هله.
- حسین پور، سید علی، رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۰) نظریه، شهر، فضا، مدیریت شهری، انتشارات تخصصی شهرسازی و معماری طحان- هله.

۵- نتیجه گیری و جمعبندی

مشهد کلانشهری است دارای پتانسیل های بسیاری که می بایست اداره کننده جمعیت ساکن در خود باشد. شهری با این پتانسیل که محور فرهنگی کشور محسوب می شود، هنگامی می تواند سطح مطلوبی از زندگی را برای شهروندانش فراهم آورد که از منظر زیست محیطی سالم باشد. اداره یک شهر چند میلیونی مانند مشهد، بدون شناخت نیازهای اعضاي جامعه و سلسه مراتب نیازها و اولویت بندی نیازها امکان پذیر نخواهد بود. این در حالیست که شهر مشهد به عنوان مرکز فرهنگی ایران، در طی چند دهه گذشته رشد و توسعه چشمگیری یافته و به یکی از کلان شهرهای خاورمیانه و حتی جهان مبدل گردیده است. این شهر همچون همه کلان شهرهای کشورهای در حال توسعه، با مشکلات عدیده ای روبرو است که در برخی موارد، این معضلات تهدیدکننده و بسیار خطناک ارزیابی می شوند و حتی حیات سالم شهروندان را مورد تهدید قرار می دهند. این امر، وظیفه مدیریت محلی را در مدیریت این شهر بسیار خطیر می سازد. یک مدیریت محلی فعال و متخصص می تواند نیازهای حیاتی مردم و شهر را تشخیص دهد و در راستای پاسخگویی مناسب به آنها از طریق سیاستگذاری، نظارت و برنامه ریزی راهبردی، زمینه ساز اقدامات کارآمد در جهت بهبود وضعیت مشهد از نظر زیست محیطی می باشد. مدیریت کلان شهری همچون مشهد، با این سرعت رشد و توسعه این شهر، نیازمند درکی جامع نگرانه و صحیح از موقعیت ها، منابع مادی و چه باید کردها و استراتژیهای مناسب می باشد. برای اینکار، لازم است مدیریت محلی با رویکردی آسیب شناسانه، اهم دردهای ریشه ای و مشکلات بنیادین و معضلات خطناک زندگی در مشهد، نیازهای اصلی مردم را کشف و با کالبد شکافی کارشناسانه دقیق و تحلیل علمی، زمینه را برای ارائه راهکارهای مناسب در

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان ۹۱
No.30 Autumn & Winter

۳۱۸

- حسین پور، سید علی، هاشمی، سید مناف، رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۰) سیاست های مدیریت شهری در کشورهای مختلف (رویکرد راهبردی - فراتحلیلی یک پارچگی شهری)، انتشارات طحان- هله.
- سعید نیا، احمد (۱۳۸۲) کتاب سبز راهنمای شهرداری ها- مدیریت شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور، تهران.
- سعیدنیا، احمد (۱۳۸۲) مفاهیم و محتوای طرح های ساختاری / راهبردی. آبادی. سال سیزدهم. ش. ۳۹

- شهرداری تهران (۱۳۷۴) مستندات کتاب برنامه: طرح برنامه ریزی استراتژیک. تهران: انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی
- طبیبی، جمال الدین و ملکی، محمدرضا (۱۳۸۲) برنامه‌ریزی استراتژیک شهرداری ۱۳۷۴-۱۳۸۰. گزارش نهایی. تعیین اهداف و سیاستهای کیفی کلان.

- مرادی مسیحی، واراز (۱۳۸۱) برنامه ریزی استراتژیک در کلان شهرها، تهران: شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، چاپ اول.
- مهدیزاده، جواد و همکاران (۱۳۸۲) برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)، تهران: شورای انتشارات حوزه معاونت شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ اول.
- موسسه فرهنگی پژوهشی کاوش نو (۱۳۸۵) برنامه ریزی استراتژیک شورای اسلامی شهر تهران، شورای اسلامی شهر تهران.
- هاشمی، سید مناف، حسین پور، سید علی (۱۳۸۹) بازبینی و بررسی اثرات گردشگرپذیری مناطق روستایی در رویکرد فراتحلیلی با تأکید بر زمینه گسترش صنعت گردشگری، فصلنامه مدیریت شهری شماره ۲۶.

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۰ پاییز و زمستان
No.30 Autumn & Winter

۳۱۹